

- об'єктами спостереження є особа її контактує, або певні речі, місця у публічно доступних місцях;
- суб'єктами спостереження за особою, річчю або місцем є слідчий чи уповноважені особи;
- полягає у візуальному спостереженні за об'єктами або візуальному спостереженню з використанням відеозапису, фотографування, спеціальних технічних засобів для спостереження;
- спостереження за особою проводиться на підставі ухвали слідчого судді;
- у ст. 269 КПК України не визначено порядок санкціонування за річу або місцем;
- стосовно спостереження за річчю або місцем діє ч. 3, ст. 246 КПК України, яка визначає, що рішення про проведення негласних слідчих (розшукових) дій приймає слідчий, прокурор.

З означеного можемо констатувати, що правова база використання спостереження під час кримінального провадження не повною мірою відповідає вимогам забезпечення прав і свобод людини, а саме не передбачено конкретний термін проведення спостереження за об'єктом та його контактами, відсутня конкретизація суб'єктів-виконавців та злочинів відносно, яких під час досудового розслідування, слідчі конкретного органу можуть використовувати спостереження.

Таким чином усунення означених чинників можливо за рахунок внесення змін у ст. 269 КПК України щодо порядку санкціонування щодо визначення змісту, порядку санкціонування, суб'єктів, терміну та порядку впровадження результатів у кримінальне провадження.

Одержано 31.10.2017

УДК 343.977

Ігор Ростиславович ШИНКАРЕНКО,

*кандидат юридичних наук, професор,
професор кафедри оперативно-розшукової діяльності
та спеціальної техніки Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ*

МІСЦЕ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ НАУКИ У СИСТЕМІ ЮРИДИЧНИХ НАУК

Аналіз публікацій праць у сфері наукознавства взагалі, та юридичної науки свідчить, що наукова думка має декілька підходів до класифікації галузей юридичної науки.

Як вбачається диференціація на групи йде за змістом узагальненого предмету, при чому незважаючи на різноманіття назв груп галузей юридичної науки сутнісна структура їх в основному співпадає.

Перша група юридичних наук має назви «*синтезуючі – теоретико – історичні*» або поділяючи їх на «*теоретичні*» – «*історичні юридичні*» [1, с. 33–35]. В той же час дослідники єдині у думці, що науки цієї групи формулюють загальнотеоретичні положення про державу і право і досліджують теоретичні, ідейні основи і хід їхнього виникнення та історичного розвитку. До цієї групи належать: філософія права; теорія держави і права; соціологія права; юридична деонтологія; юридична компаративістика; історія держави і права; історія вчень про державу і право та ін. Доцільним, на наш погляд, визначити цю групу юридичних наук, як «*синтезуючі фундаментальні юридичні науки*», що є підґрунтям формування інших галузей науки та об'єднують теоретичну та історичну групу правових наук.

Стосовно другої групи та вона має назву «галузеві», або поділяється на «*базові, спеціальні, комплексні*» та «*науки управлінського циклу* (конституційне право, теорія управління, інформаційне право, адміністративне право та ін.)», «*цивільні науки* (цивільне право, цивільний процес, арбітражний процес, сімейне право та ін.)», «*криміналістичні науки* (кримінальне право, кримінальний процес, вироково-трудове право й ін.)»

Третя група «*комплексні – міжгалузеві*» деякими науковцями не виокремлюється, а відноситься до наук галузевої групи з наголошенням вивчення ними комплексних проблем, що виникають на перетині різних галузей права. До цієї групи як правило відносять: банківське право; податкове право; митне право; екологічне право [2, с. 15–16].

Окрім означених груп науковці визначають групу «*організаційних наук*», що вивчають теоретико-прикладні проблеми державних органів (державне будівництво), органів місцевого самоврядування (організація місцевого самоврядування), судоустрою, прокуратури, адвокатури, нотаріату та ін. [3, с. 5].

Найбільшу складність для диференціації становлять прикладні або спеціально-прикладні науки. До цієї групи науковці відносять: криміналістику; кримінологію; правову статистику; судову експертологію; юридичну психологію; судову психіатрію; судову медицину; оперативно-розшукову діяльність та ін.

В останні склалося ще декілька комплексно-прикладних галузей юридичної науки у сфері забезпечення державної безпеки, а саме теорії державної безпеки, розвідки та контррозвідки, службово-бойової діяльності сил правопорядку, негласного розслідування, правової кібернетики, правової риторики, правової лінгвістики, правової семіотики, юридичної антропології, юридичної логіки, правової інформатики які мають окремі предмети досліджень [4, с. 7; 5, с. 104–105; 6, с. 17–29].

З означеного та враховуючі різноманіття предметів досліджень та методологічного підґрунтя слід означену групу наук диференціювати на декілька підгруп, а саме:

Синтезуючі прикладні юридичні науки: криміналістика; кримінологія; судова експертологія; юридична психологія; судова психіатрія; судова медицина.

Мето-прикладні юридичні науки: правова кібернетика, правова риторика, правова лінгвістика, правова семіотика, юридична антропологія, юридична логіка, правова інформатика та ін.

Спеціально-прикладні науки: теорії державної безпеки, оперативно-розшукової діяльності, розвідки та контррозвідки, негласного розслідування, службово-бойової діяльності сил правопорядку.

Аналіз наукових розробок за роки незалежності України та практики модернізації правової системи та правоохоронних інституцій взагалі та Національної поліції зокрема дозволяє визначити напрямки досліджень та пріоритетні напрямки пізнання різних галузей юридичної науки можуть бути [5, с. 103–105; 7, с. 54–67]:

Наукознавчі дослідження:

- визначення сучасної системи, структури, тенденцій та задач юридичної науки у формуванні теоретичного підґрунтя протидії злочинності;

- виокремлення закономірностей юридизація методології та адаптації неюридичних методів і дисциплін відповідно до особливостей правової реальності й побудови юридичних наукових знань, що забезпечує методологічну і предметну однорідність юридичної науки;

- формування сучасного понятійного апарату конкретних галузей юридичної науки у тому числі оперативно-розшукової;

- обґрунтувати теоретико-методологічні проблеми та напрями формування сучасної системи наукового забезпечення оперативно-розшукової діяльності Національної поліції;

- визначити історичні витоки формування теоретичних знань про використання негласних методів та заходів у протидії злочинності підрозділами поліції;

- визначити місце теорії оперативно-розшукової діяльності у системі юридичної науки та виокремити структуру, завдання та її функції в умовах сьогодення;

- теоретично обґрунтувати концепцію формування сучасної системи теорії оперативно-розшукової діяльності як галузі юридичної науки;

- визначити теоретичні закономірності зміни парадигм теорії та практики оперативно-розшукової діяльності;

Дослідження спрямовані на формування теоретичного підґрунтя модернізації державного механізму:

- забезпечення єдності юридичного процесу (право встановлення, право забезпечення, право примушення, право відновлення) та визначення шляхів подолання прогалин нормативного регулювання та конкуренції норм законодавчих та відомчих нормативних актів;

- зв'язок юридичного процесу із системністю процедури, мета якої – досягнення конкретного результату правомірної поведінки (теорія держави і права; кримінологія; теорія оперативно-розшукової діяльності);

- проблеми дії права, методології юридичного пізнання законотворчого процесу, виконання порівняльно-правових досліджень (теорія держави і права; кримінальне право; кримінологія; кримінальний процес; адміністративне право; теорія оперативно-розшукової діяльності);

- законність та її взаємозв'язок з соціальними процесами, демократизацією суспільства та забезпечення конституційних прав і свобод людини у всіх сферах на ґрунті реалізації інформаційної, контрольної, правоохоронної та інших функцій правової системи (теорія держави і права; конституційне право; кримінальне право; кримінологія; кримінальний процес; адміністративне право; теорія оперативно-розшукової діяльності);

- проблем правового забезпечення реалізації внутрішньої політики та нейтралізації загроз національній безпеці (теорія держави і права; кримінальне право; кримінологія; теорії національної та державної безпеки, розвідки, контррозвідки, оперативно-розшукової діяльності).

Формування сучасної системи спеціальних прикладних наук як важеля модернізації всієї правоохоронної системи та Національної поліції зокрема повинна здійснюватися за рахунок:

- прагматичної орієнтованості наукових досліджень на комплексне вивчення актуальних проблем на ґрунті проведення емпіричних досліджень та використання методів математичної статистики, математичного та віртуального моделювання і т. ін.;

- опанування прогностичних наукових досліджень спрямованих на визначення імовірних стратегічних напрямків розвитку з визначенням заходів нейтралізації загроз людині-суспільству-державі;

- пріоритетне спрямування фундаментальних наукових досліджень на формування оптимальної моделі функціонування правоохоронної системи взагалі та оперативно-розшукової діяльності у ві-

дповідності до світових стандартів забезпечення прав і свободи дини;

– врахування варіативності і альтернативності перспектив розвитку оперативно-розшукової діяльності, що зумовлює: необхідність докорінної перебудови методологічної бази науки; формування: нових парадигм, методологічних підходів, методів, дослідницьких програм і методик на ґрунті інноваційних технологій отримання та аналізу інформації;

– використання у якості емпіричної бази юридичних досліджень взагалі та оперативно-розшукової діяльності, зокрема, досвіду інших країн на ґрунті цивілізаційного підходу.

Означене сприятиме інтеграції оперативно-розшукової науки у систему юридичних наук та формування на її підґрунті оптимальної моделі протидії злочинності оперативно-розшуковими засобами.

Список бібліографічних посилань

1. Юридична деонтологія : підручник / С. П. Погребняк, О. О. Уварова, Г. О. Христова та ін. ; за заг. ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2014. 248 с.
2. Загальна теорія держави і права / за ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. Харків : Право, 2009. 584 с.
3. Бризгалов І. В. Юридична деонтологія : короткий курс лекцій. 2-е вид., випр. Київ : МАУП, 2000. 48 с.
4. Яценко В. А. Філософсько-правові засади оперативно-розшукової діяльності : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.12. Київ, 2005. 31 с.
5. Гусарев С. Д., Тихомиров О. Д. Юридична деонтологія (основи юридичної діяльності) : навч. посіб. 3-тє вид., перероб. і допов. Київ : Знання, 2008. 495 с.
6. Антологія наукового забезпечення оперативно-розшукової діяльності. Т. I (за матеріалами аналізу дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук: 199202015 роки) : монографія / за заг. ред. І. Р. Шинкаренка. Дніпро : ДДУВС, 2017. 660 с.
7. Панов М. Проблеми формування понятійного апарату юридичної науки: методологічні аспекти. *Вісник Академії правових наук України*. 2003. № 2 (33) – 4 (34). С. 54–67.

Одержано 21.11.2017

УДК 343.31

Євген Сергійович ШИНКАРЕНКО,

здобувач Харківського національного університету внутрішніх справ

СТАН НАУКОВОЇ РОЗРОБЛЕНОСТІ ПИТАННЯ ПРОКУРОРСЬКОГО НАГЛЯДУ ЗА ДОДЕРЖАННЯМ ЗАКОННОСТІ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ